

VITA SANCTI SECUNDINI

EPISCOPI TROJANI,

AUCTORE GUAIFERIO MONACHO CASINENSI.

(UGHELLI, *Italia sacra*, I, 1336, ex cod. ms. Casinensi.)

MONITUM.

S. Secundinus Æcæ in Apulia, hodie Troja : cuius corpus, cum novæ basilicæ foderetur fundamentum, cum inscriptione, non sine magna populi lætitia, repertum est. Cujus inventionis Historia Romæ in bibliotheca Vallicellana asservatur. Ejus dies festus celebratur XI Februarii. Æcæ apud Plinium lib. III, cap. 11, pop. Æcanos memor. Æscæ, seu Escæ apud Anton. Aug. in Itin. Æcana posteris (quod potius adjectivum est) nunc Troja [et ideo Trojana. E. P.] civitas episcopalis Apuliæ Dauniæ, loco editiore constructa, Luceriæ, et Bovino ad VIII M. P. vicina, Benevento metrop. ad XXX, a Neapoli duplo remotior. Tempus quo Secundinus floruerit adhuc mihi incomperum.

INCIPIT PROLOGUS

AD STEPHANUM TROJANUM EPISCOPUM.

De bono dilectionis et obedientiæ, frater et co-episcopo S., cum ex illa opaca et condensa lapidearum descriptione Tabularum, tum Evangelii sermone perlucido et patulo, regula nobis norma et disciplina porrigitur. Placuit enim ipsi summo Opifici, et incomprehensibili Deo qui omnem mundum regit, prius instrumenta hujusmodi sub Moysi velata facie quodam sacramento signare, quibus in se gentibus credituris, post incarnati Verbi mysterium, evidentissimæ pietatis patrocinio potissimum patrocinaretur. Nihil est autem quod in terris ei fiat acceptius quam cœtus hominum, unda sacri baptismatis mystica quidem spirituque sociali, his rebus operam, his laborem, his denique diligentiam suam locantes.

Notarat enim et hoc columna nubis et ignis, illa Israelitica secta. Jubemur ex toto corde Deum diligere, jubemur proximos admonere, parentibus obedire. Magisteria sunt ista divina, et quædam propria in utrisque Tabulis Dei digito designata. Sunt et hæc fundamenta ædificandæ spei, firmamenta corroborandæ fidei, nutrimenta fovendi cordis, gubernacula dirigendi itineris, præsidia obtinendæ salutis. Ex hujusmodi nempe origine torrente prophetarum et legis emanante procedit, et ille sermo brevissimus irrigans omnia, rivulus fidei quæ per dilectionem operatur. Est cur ista præmiserim scias licet. Quæsiisti a me per Casinensem abbatem, quem ego causa honoris Desiderium nomino, virum inter bonos antistites opera et religione laudatum et moribus comprobatum, ut si quid mihi otii posset sua amicitia suadere, ad scribendum potissimum Historiam confessoris Secundini conferrem. Faciam rem mihi difficilem, sed causam facilem agam; neque illi hortanti deero, nec tibi roganti,

cum et illi obedientiam, tibi debeam charitatem. Aggreddiar ergo animæ tuæ diu desideratum opus, nec formidabit dura, difficilia, quæ sustinet omnia, charitas. Erit profecto tantæ rei maximum emolumentum Casini etiam secreta recessus facies, ubi pro venerabili fundatore quietis, diuturnitas pacis sacrum otium confirmavit. Antiquitas etiam refert et illum Varronem, tot sæculis celebratum, hujus ædis auctorem fuisse, qui, M. Tullio iudice, Romanorum alios religione, alios rerum gestarum memoria, omnes autem litterarum scientia vicerit. Id mea quoque intererit. Veniam et ad Trojam, cuius nomine gloriaris. Istam ad undam frigidi Simoentis, perlustrabo oculis famosissimam Tenedon, ascendam ad illas, omnium doctrinarum inventrices, Athenas, in quibus summa dicendi vis et inventa est et perfecta; quæram ostiatum platanum, quæ ad opacandum patulis est diffusa ramusculis, cuius umbram secutus est Socrates; mutuabor ab illo rationem dicendi, constructionem, verborum, leporem, dulcedinem, venustatem, ut etiam ego ab urbanitate non excidam, et rerum cognitione florescat historia et redundet oratio. Est enim *Historia testis temporum, lux veritatis, vita memoriæ, magistra vitæ, nuntia vestutatis* (Cic. *Orat.* II, 9); quæ perenniibus titulis Oratoris voce commendatur. Contra plerique, pro amplissimis eloquentiæ propositis laudibus ad gloriam adispicendam nudi veniunt et inermes, nulla cognitione rerum, nulla scientia ornati, ut is qui hanc eandem quam in manus habemus Historiam, postquam attingit, incommo-dat penitus et turbavit. Mihi vero dum scribens aliquid ista recogito, magis venit in mentem vituperationis quam laudis. Constat enim quia, si eleganti eloquentiæ gloria, ineptæ potius ignominia æbeatur,

Tu ergo, frater mihi in Christo charissime, lo-
cantem felici vineæ operam orationibus juva, utque
hanc Secundinus scer pro voto suo meoque secun-
det, intercessionibus obtine. Oportet autem expedi-
tis his, quæ apud nos de eo sunt pauciora, mira-
culis (habetis enim et alia, quæ in his exemplaribus
non habentur), ad ea, unde ad hæc tuo amore de-

A scendimus, studia animumque rovecemus.

In quibus petimus et rogamus ut manu miseri-
cordiæ suæ nobis ad rationem bene vivendi patro-
cinium conferat, et possessionem felicitatis æternæ,
qui [f, quæ a digno hærede precario et pro indiviso
suscipitur, pro mercedis pretio suis promerentibus
meritis acquirat.

INCIPIT VITA.

Troja quondam ducibus, divitiis et bellica laude
Insignis, ejus diuturna incommoda et diversa
excidia iisdem regionibus nota sunt quibus et solis
cursus, in Peloponnesi regione et serenissima loci
facie, tellure fertili, agro aquis et omni viriditate
jucundo, prope Pontum et insulam Tenedos sita
fuit. Unde demum plerique duces fortissimi in priori
discrimine, in tempestate horribili, cum tantæ ur-
bis commercium totum jactura fieret, evaserunt.
Ex quibus Anchisiades vir acer et strenuissimus
fuit, a quo Quirites, orbis terrarum principes, qui
Trojanorum quoque hostes talione ulciscerentur,
nobile generis et laudis habuere principium. Jacuit
hæc diutini temporis intervallo, omnibus destituta
solatiis : nullæ opes, nullus decor, nulla denique
religio. Semirutum tantum et cæsi ignibus exstabant
muri ; Xanthus, Simois, et insula Tenedos Trojam
ibi fuisse signabant. Hæc vero excitat tandem et
colligit se memor pristinae virtutis et gloriæ, reducit
longam ex pronepotum generatione progeniem,
reficit lares, studet illi suo mirabili et singulari
militiæ sacramento, ut Syllæ dictatori favens a
Fimbria Marianarum partium obsidione vastetur,
ut tormentis quassetur, ut mater iterum concidat
gladiis filiorum. Ex illa igitur tempestate usque ad
hoc fere tempus vixit tantum sine corpore nomen,
absque Latio quidem, cunctis æque gentibus exse-
crabile ob Romanorum monarchiam, ejus ipsa
etiam causa exstitit et principium dignitatis.

Fuit autem et in Apuliæ solo civitas quædam,
quantum ad frumentariæ rei copiam, nulli solo
inferior ; ubi etiam multa gustu suavia, quæ natura
desiderat, ex terra arboribusque gignuntur, cum
copia facili, tum suavitate præstanti. Vites et arbo-
res ibi humiles sunt, neque se tollere a terra alius
possunt ; ex his tamen aliæ semper virent, aliæ
hiemæ nudatæ verno tempore tepefactæ frondescent,
et fundunt odoriferos flores et germinant uberrimas
fruges. Hæc vero civitas, si nominis significationem
advertimus (Ecanæ etiam dicta est), antiquissima
fuit, cum monumentorum marmoratio, scenarum
columnatio, eminentia culminum id designent.
Huic serio in reconciliatione Trojæ nomen imponi-
tur, ut egregii titulus nominis auctoramentum
faciat novitati. Putamus ista fidem posse quærenti-
bus facere, quos sub Trojæ nomine appellatio move-
rit urbis Ecanæ. Nunc ad propositum Historiæ veni-
amus.

Cum igitur pro diligentia principum in fabricandis

ecclesiis, in mœnibus constituendis, quibus salvis,
ipsis salvis esse liceret, magna popularibus cura
insisteret ; dum pars marmoribus tabulandis, pars
lapidibus poliendis, fodiendis lateribus alii, alii
diversis laboribus, quorum quisque admonebatur,
intendunt : ab his, quorum votum erat templum
perficere ad salutiferæ crucis honorem, in cæmete-
rio B. evangelistæ Marci (erat enim ibi ejus structa
basilica) monumentum pretioso tabulatum marmore
reperitur, quod dum curiosis oculis collustraretur,
propter magnam, quæ circum erat, frequentiam se-
pulerorum, advertunt cælatum epigramma, excisis
jam inferioribus partibus, sed quod legi poterat ;
hæc ferebat :

*Hic requiescit S. ac venerabilis Secundinus
Episcopus, qui sanctorum fabricas renova-
vit, raptus in requiem, in Idus Februarii.*

Immissi ergo multi cum lignibus, purgant et
aperiunt locum ; qui cum patefactus esset tumulus,
in labro mirifico inferiori, quod monumentum for-
insecus ab injuria tuebatur, pretiosissimum mar-
garitum inventum est. Circumfunditur extemplo
civitas ad thesaurum inventi corporis ; putant fas
esse, quod pium est, osculari reliquias, invitare
votis, efferre præconiis, intercessionibus poscere,
lacrymis invocare : nocentibus veniam, innocentibus
præsidia, subsidia indigentibus ; de civitatis statu,
de salute communi, de spe bonorum omnium in
cœmuni precatur. Non in cute solum hujusmodi
pates fuisse latitiam ; pectus et viscera ipsa com-
movit ; desideriis omnium satisfactum est in reme-
dium omnium, oblectamenta omnia enerverrunt.
Effertur venerabile corpus manibus sacerdotum, ubi
novæ urbis fundamenta jaciuntur, ubi nomen novum
extincto priore vel in accessionem validioris
converso, exoritur ; ac in salutiferæ crucis sacratio
tantam dignitatem et ornamenta reponunt. Cumque
felices reliquiæ signis, virtutibus ad amorem suum
civium in dies accenderent animos, et erumpentia in
maturus beatitudinis botros religionis germina
propagarentur, ab episcopo tamen urbis nihil factis
hujusmodi adhibebatur fidei. Impingit contra salutem
patriæ crimen civibus, plebem stultitiæ arguit,
accusat principes temeritatis, Ecclesiam contuma-
ciæ criminatur. Nulla est impropertii, nulla insanix,
nulla derisionis, quod eum præteritis, contumelia.
Degenerare quippe ab optimis institutis multiformi
malo civitas poterat, ni felix hanc Secundinus,

quantum valeret, manu misericordiæ tenuisset pene jam cadentem, jam pessumeuntem. Quid agis, o episcopo? Putas ulli injuriæ eum esse obnoxium qui se in æthereum verticem, unde nemo dejecit, collocavit? Quid tua refert, cum multa in illum maledictionis tela conjeceris? Est autem ejus impenetrabilis ab omni inmissione lorica. Nescis duritiam lapidum, quibus civitas summi Regis extruitur, contumeliæ ferro inexpugnabilem? Cædis cœlestem adamantem, et deteris petulantibus verbis quod incurrentia cuncta retundit. Respice ad obryzi rigorem, cujus habitum nulla circumfusa flamma contaminat; multa et id genus sunt, quæ communi igne lædi non possunt. Respice scopulos in altum projectos, qui mare quidem frangunt, sed verberati per multa millia temporum, vestigia sævitæ nullius ostendunt. Tutus est ab omni injuria Secundinus, abductus est majori intervallo a jactu telorum; quidquid autem in illum proterve, petulantiter, superbe niteris, frustra tentabis. Cælestia humanas manus effugiunt, nulla in solem missilia prorsus incurrant. Erit, erit pro certo, qui illum vindicet; erit qui et in te spicula doloris intendat, quæ non illo nervo quatiantur ut frustra et citra se concidant, sed latus, sed viscera, sed cor ipsum tormentis expressa [f. impressa, E. P.] configant. Peritur interea ex improvise episcopus telo lateris, quocumque miserabile corpus inclinat, incumbit doloribus, suspenduntur in longam vigiliam oculi, fiunt refrigeria cruciatus; remedium pestilentia, medicina venenum, vita interitus. Mœret domus, turbatur civitas, impendendis remediis medici laborantes nihil proficiunt. In contrarium enim vertitur quidquid tutelæ corporis invenitur, aspernantur remedium validiora tormenta, et insanabiles morbi fugiunt medicinam. Fuerunt plerique qui illum prope funeratum facti improprii memorarent (4), « dum pœnitentiæ locus esset, mutaret propositum, rediret in viam, errorem sperneret, de Secundini virtutibus non desperaret. » Intendit in monitores suos episcopus, et submisce quidem, non enim aliter poterat, facturum se, cujus erat admonitus, pollicetur, sperans, si modo pœnitentiæ spatium intercesserit, salutem veniamque Secundini meritis promereri, quem nominans sic appellabat, « O felix Secundine, quem Deus rerum omnium Parens parentem Trojanæ providit patriæ, in cujus commodum impendendi beneficii, constituendæ salutis, conservandæ libertatis, totus incumbis: adsis mihi tuæ bonæ voluntatis indigno, nec patiaris partem a toto divelli, cujus potestatis est omnium in integrum misereri!

« Me miserum! delicti accusor, an peccati? Equidem utriusque, non enim in te, quod debui, solemnius colui, sed tui, quod non debui, oblitum ire populum concitavi. Solve tamen peccati jugum, assere doloris irremediabilis servum, confer quemvis

A alium pœnitentiæ cruciatum. Injuria quippe est aliquem criminaliter plecti, qui in principem potentissimum, non odii, sed fatuitatis insaniam insanivit. »

Iude vertitur ad circumstantes: « Reminiscimini, inquit, o filii, reminiscimini Patris, reminiscimini amoris, reminiscimini clementiæ, reminiscimini dignitatis. Scitis quid amor, quid virtus, quid gravitas, quid denique diligentia mea vobis contulerit; juvate me precibus, servate patriæ, servate vobis, servate liberis vestris; placeat vobis salutem posseere a quo constat equidem multa vos beneficia suscepisse. » Igitur ad hæc episcopi verba funditur omnis domus in lacrymas, mistæ orationes gemitibus, pro conferendis suffragiis, Dei Genitricem et confessorem ejus postulant Secundinum. Videres pro salute pontificis, de rebus suis multa cives profuudere, vota numerosa promittere, Dei omnipotentiam modis omnibus supplicare. Dum hujusmodi rebus insistitur, sentit episcopus orationum suffragia, penitus discessisse dolorem clamat, liberum se multiformi malo pronuntiat. Quanta ad hæc Trojanæ populi gratulatio, quanta lætitia oborta fuit, cum ea, quæ pro salute pastoris communi suffragio, una mente atque virtute gesserant, prospere evenisse arbitrabantur! Igitur episcopum, beneficiis Secundini liberalitate conquisitis, nullum tempus, nulla vi, nulla occasio tenuit; sed confestim, utens pro pedum officio manibus, ubi erant Secundini reliquiæ pergit; quem sacerdotes cum aromatibus, cum catadubena, C populus hostiis subsecutus, ubi ad Crucis vivificæ templum ventum est, se toto in terram corpore prostravit episcopus; illum poscebat peccatorum suorum veniam, qui verberato doloribus corpori jam consulerat medicinam. Sancto Secundino quoque antisti maximas egit et habuit grates quod voti compos factus esset, quod in ejus, quem offenderat, gratiam venisset, per quem posse pedem ponere in vitæ æternæ possessionem speraret.

Fuere qui episcopo de industria suaderent (putabant autem eum dubitare) ut, (qui debebat subjectis consulere, constituendæ credulitati laborare, cujusque juris esset quibus parerent quemque sequi deberent ostendere,) reliquiarum partem in ignem probatum mitteret, ut ex multorum pectoribus D dubietatis vulnus omne recideret. Probata tamen reliquiarum virtus, quod suadebatur, dissuadebat episcopo; sed quod animadvertibat posse ad compendium populi legaliter fieri, fidem suadentibus commodavit. Jaciuntur in prunas reliquiæ, instatur undique flatibus, sicut in illis color rubicundus; saltum tandem ex igne faciunt; nulla in illis combustionis nota invenitur, sicut hi qui præsto erant retulerant. Gaudet populi mirabile factum, sumunt alacres animos secundis rebus. Episcopus autem magna expectatione in concionem venit; concionatus est quod perutilia patriæ patrocina possiderent, si illis uti honestate magistra placuisset; concionatus

(4) Improperie, pro commonefacerent; i. e. suum ei improperium in memoriam revocarunt.

est, et gratias egit quod sic de sua, ut de com-
muni omnium salute, læarentur; concionatus est ut
constituendæ ecclesiæ operam darent, eamque de-
mum perficerent, quæ Secundino venerabili digna
esset, unde idem posset semper advertere, semper
habere Trojam in vultu, Trojam in oculis, Trojam
in ore. Sed hæc hæcenus, nunc ad reliqua veniamus.

Vir quidam, Teuzo nomine, genere Aquitanus,
orationis studio, quod præcipue gentis illius moris
est, ad apostolorum principem Romam venit, adniten-
tente quidem matre, quæ amoris affectu seipsam
filio comitem itineris præbuit. Ubi per sanctorum
locorum circuitus solemniter officiis pro tempore
datis (citabat enim eum ad alia loca venerabilia
transitus) domum beatissimi archangeli Michaelis,
quæ sita est supra Gargani montis altissimum
verticem, adiit; in qua nimirum, et quia devia erat,
et quia orationi pacare decreverat, dum stationem
suam in diutinum tempus extenderet, mater, quæ
illum fuerat secuta, defungitur. Qui cum jam fere
cunctis destitutus vitæ solatus, orationibus, lacry-
mis et ejulatibus incubisset (sit enim sæpe ut
majores tristitiæ majorem pariant valetudinem),
insanabili, ut videbatur, pestilentiae morbo percus-
sus est; ita quidem ut pars membrorum suorum eo
invito moverentur, alia quoque sic essent arida ut
ex illis nullum, quod sentire posset, haberet; vix
oculi, vix manus in suo erant officio, crura quoque
et pedes natibus adhærentes gressus ademerant;
lingua tantum, ne recte quidem, naturæ beneficium
tuebatur. Quid ageret procul a parentibus, procul a
domo, et, quod verius dico, procul a seipso? Misere-
bantur ejus prætereuntes inopiæ, cujus valetudini
non poterant subvenire. Intimabatur illi de Secundini
virtutibus: sed si vellet ire, non poterat; si portari
ab aliis, unde conduceretur, nihil habebat pensi; ab
his tamen qui ejus quotidie afficiebantur miseriis de
itinere agi cœptum est; qui domo demissi cum illo
Trojam cursu citissimo contenderunt. Festinabant
autem, quia confessoris Secundini collocandis
reliquis solemnibus instabat dies. Postquam vero ad
urbem veniunt, et debilitatum membris omnibus
hominem ante Secundini confessionem deponunt:
« Quantum nobis, inquit, attinebat, fecisse satis
voto tuo videmur: de cætero age, ut libet; consuli-
mus tamen tibi in tanta præsentis celebritate diei
orationi vacare; putamus enim et credimus id tibi
valde profuturum, ad quod pro salute tua ipsi etiam
summa ope nitimur. » Factum est: et jam tempus
aderat ut ad officium ingrederetur episcopus;
populi vero, omnibus studiose ad honorem Dei com-
positis, intus et præ foribus ecclesiæ assistebant.
Multi quoque ad hæc solemnia, vicis; agris propin-
quis, hospitibus, multi denique, qui procul degebant,
domibus abducuntur. Intrat episcopus cunctis
ecclesiæ stipatus choris, incipit agere pontificalibus
institutis. Dum hæc aguntur, ad Deum languidus toto
corde conversus trahit ab imo pectore alta suspi-
ria, implet lacrymis et luctibus omnia, facit verba

quæ Dei possent inclinare clementiam, erigit se
totum mente, quasi in Secundini visibiles oculos
precatur, obtestatur, vovet se nunquam ab illo
recessurum, si pristinam sibi redderet sanitatem.

Cumque in ejus affectum reliqua, ut linguam,
membra nesciens movet, recurrit ad animum: tentat
revera movere manus, movet; extendere pedes,
extendit; surgere, surgit; incedere, incedit. Excla-
mat quo altius valet « sanum se esse pedes, et
omnia membra officium suum habere. » Hæc igitur
vox magno audita desiderio, aliquantulum sustulit
ad ædificationem ordinis sacerdotum. Tantus enim
fuit in laude vera splendor, tanta in populis jubila-
tio, tanta denique lætitia in clero ut præ nimia
exultatione universitas illa gestiret. Videres inco-
lumem operam suam medico affectuosissime polli-
ceri, stabilitum ire; se illi, ut convenerat, mancipio
dare: illum corporis sui auctorem, illum custodem
animæ, illum sui largitorem beneficii gloriabatur.

Mansit in hoc proposito dies admodum paucos.
Ratus enim pro se esse patriam petere, amicos
visere, fregit quod in Dei facie stabilierat pactum,
mutavit præcipitatione consilium, negavit nulla
necessitate promissum; et, quia timori erat solum et
incomitatum tam longinquam aggredi viam, ad
inveniendum itineris socios Romam accessit. Ubi
autem repertis sociis pergit ire, valetudo pristina
adimit gressus, parat redire, gressus resumit offi-
cium; parat abire, iterum pedibus, manibus et toto
ei corpore interdicatur. Accedente igitur malo
perterritus, quod viderit jam in se mala oblitterata
recurrere, ne tantæ calamitati ulterius inserviret,
gressus unde tulerat, retulit; ubi autem, quoad
vixit, in confessoris Secundini obsequiis devotissi-
mus perduravit.

Præterea cum Trojanus populus tantam auctori-
tatem, tantamque confessoris Christi virtutem potis-
simam enitere in dies singulos cerneret, ad
illustrandam omnibus ornamentis, in qua recondi-
tus erat, ecclesiam, consensione quadam unanimis
intendebat. Quippe ex illo spes, ex illo fiducia, ex
illo eorum maxime cura pendebat; de quo urbis
præsule, de quo custode, de quo denique principe
quotidie apud eos agitabatur. Videres singulum
quemque ejus domui, ut suæ, ut liberis providere,
in privatis rebus minimo et tenuissimo cultu con-
tentos vivere, at in ejus publico apparatu ad
dignitatem, ad gloriam, ad splendorem omnia pa-
rare. Fiebat autem ei assidua non solum de
patrimoniis, verum tabulis emptionis, codicillis etiam
omnium bonorum delegatio. Fumabant aromata,
candelabra radiabant, omne illud domicilium cercis,
lampadibus, nocte, interdium coruscabat.

Nocte vero quadam cum pro devotione populi,
ut hodieque moris est, magna cereorum serie ara
cingeretur a deferentibus, ut custodes diu eos
accensos sinerent oratum est. Accensis ergo dimissis
luminaribus, cum ad alia custodes animum verte-
rent, dilata extinctio memoria excidit. Inter cerea

autem et aram in anteriori parte illud erat spatii quod gradus, cui cerei capitibus accensis adhxerebant, latitudo faciebat; ex aliis vero partibus sola interstitium palla erat. Arsit ergo ignis continue, nullusque illi ardendi finis, nisi cum materiæ sine fuit. Hæc interim sollicitudo hymnorum matutinalium somnum custodibus adimit; unusquisque se ad sua ministeria levat; alius aperire fores, pulsare cymbalum; alius libros extrahere, thura incendere. Ut autem cum thuribulo ad aram ventum est, ex illa cereorum multitudine nullus superesse videtur; vertit se per circuitus aræ custos, inspicit lineatim jacere cineres, sicut illorum fuerat ordinata compages. Excepit igitur admiratio admodum magna custodem, quod erant pallæ simbricæ cineribus involutæ, sed integræ. Cumque ad illas manus

A admovisset, reperit, ut viderat, ab omni læsione ignis alienas. Hæc denique ut potissimum facerent videntibus fidem, putavit fore opportunum, ita ut repererat, reservare. Peractis igitur psalmis matutinalibus, cum clero populus ad tam grande spectaculum invitatur. Tollunt ad hanc visionem manus omnes ad sidera, multiplices referunt gratias Conditori, qui facturam non despicit, qui miraculis hominibus innotescit, qui Secundinum de virtute in virtutem sic enitescere frequentissime facit. Confestim deinde civitatem omnem accersere; donec decenter ministrare, vicinis quoque tantam gloriam intimare mandatum est. Hæc vera beati viri virtus maximam dignitatem in civibus, maximum vicinis gaudium, longinquis etiam urbibus commodum maximum comparavit.

S. LUCII PAPÆ ET MARTYRIS

VITA

AUCTORE GUAIFERIO.

(Apud BOLLAND. *Acta sanctorum*, Martii tom. 1, die 4, pag. 304 ex ms. Casinensi.)

CAPUT PRIMUM.

Encomium martyrii. S. Lucii ortus, sancta juvenus.

1. Fortissima et præclara virtutum studia, quæ credentis ad commune compendium sacræ fidei documento formata sunt, alius cæлата et impressa in martyrum maxime cernimus armatura. Illuc enim labore, illuc constantia et in eum verticem animi se magnitudine contulerunt, unde facta eorum clarissima ubique gentium, ubique terrarum, præter oculos omnium sempiterna memoria præsentantur. Efficit hoc obstinata patientia exercitii, quæ non modo illis delicata et mollia non admovit, sed robur etiam lassandi manus cædentium, et vincendi omnem vim totius hostilitatis indulsit. Hos enim virtus Dei et sapientia Christus in illud suum frequentissimum et singulare famulitium ascivit: hoc lectum bellatorum genus novo militiæ sacramento inter prætorianos suæ curiæ milites consecravit: ut armati fortitudine animi, nudo corpore sub ictum venirent, nihil durum extimescerent, nihil difficile formidarent, nihil intolerandum putarent: omnia humana despicerent, omnia graviter, omnia constanter, omnia splendidiæ factitarent: orbem denique ipsum non modo prælio, sed bello superarent. Porro hæc consecratio imperatoris æterni, et ad ejus gloriam (non tamen ut alicujus egeat) instituta est, et ad humanæ reipublicæ præsidium comparata: ne velut navem solidam et durabili materia fabrefactam, tenaci compage solidatam, variisque coloribus auroque distinctam, mobili clavo, firmis rudentibus, malo excelso, carchesio insigni, velis splendidibus, postremo omnibus armamentis et ad usum idoneis et ad contemplandum honestis, si eam nulli guber-

B natores regant, nulli remiges agant, facile cum hujusmodi instrumentis aut pelagus merget aut in scopulos tempestas allidet, ita per pulchram et eximiam hujusmodi creaturam, dilectum animal Conditori, imaginem Dei, similitudinem Redemptoris, orbis speculum, ætheris dignitatem, principatus et potestates hujus mundi, et spiritualia nequitæ in cælestibus, crebra, vehementi et usitata incursione perditum irent; si pro ea plures martyres divino magisterio minime dimicassent.

2. Sed adversus hujusmodi acies earumque manus, in potentes tyrannos, per urbes universas toto terrarum orbe diffusos, non multitudine militum, non numerositate legionum, non fulgentibus armis, non pecuniis infinitis; sed a duodecim tantum primariis, qui simul Imperatoris et Militis officia gererent, obvium est: qui se copiis exponerent, qui receptui signa dare nescirent, qui pugnam nullatenus detrectarent: nulla materiali armatura, ne levi quidem, quibus etiam baculo interdictum erat, insignes. Ex quibus nempe primariis Simon ille, longe omnium excellentissimus, omnium princeps, omnium antesignanus, cui, ex fidei soliditate et amoris affectu erga Dominum Salvatorem, Petrus est nomen impositum; in Urbe, ubi thronus, ubi dignitas terreni rutilabat imperii, suarum posuit castra virtutum: tantusque vir Deo plenus, in superando fuit, ut nemo post ipsum, vel sperare similem audeat, vel optare triumphum. Neque enim se digno negotio decertasset, si se cum aliis composuisset, qui vinci siue laude maxima et gloria potuissent. Ad ardua et difficilia Capitoliæ arcis ascendit, ut excusso Jove de solio, reliquos facilius demones alibi civitatum eadem